

УДК 339.9

<https://doi.org/10.32342/3041-2153-2025-1-38-5>

А.С. МАГДІЧ,

*кандидат економічних наук, доцент,
професор кафедри глобальної економіки
Університету імені Альфреда Нобеля, м. Дніпро (Україна)*
<https://orcid.org/0000-0001-9290-9745>

О.А. ЗАДОЯ,

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри глобальної економіки
Університету імені Альфреда Нобеля, м. Дніпро (Україна)*
<https://orcid.org/0000-0002-4251-3061>

ЦИФРОВІ НАВИЧКИ ТА КОМПЕТЕНЦІЇ В УКРАЇНІ ТА ЄВРОПІ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ¹

Стаття присвячена дослідженню сучасного стану рівня цифровізації в Україні та проведенню порівняльного аналізу з аналогічними тенденціями в країнах Європи. Для проведення порівняльного аналізу рівня цифрових навичок в Україні та країнах Європейського Союзу були розглянуті такі ключові показники: доступ до мережі Інтернет, користування е-послугами та досвід онлайн-купівлі. Визначено, що в Україні відсоток населення із базовим рівнем цифрових навичок і рівнем вище базового складає майже 60%, що цілком співставно із середнім показником по Євросоюзу і значно перевищує показники країн Центральної та Східної Європи. Україна досягла значного покращення в доступі до Інтернету, де рівень доступу в 2023 році досяг 93,8% серед дорослого населення, що є наближеним до середнього показника ЄС, який становить близько 93%. Проте, порівняно з більш розвиненими країнами Європи, де доступ до Інтернету в більшості держав-членів ЄС перевищує 90%, а в Західній та Північній Європі навіть досягає 98%, Україна стикається з певними бар'єрами, такими як недостатній рівень цифрових навичок у значній частини населення та обмежений доступ до інфраструктури в деяких регіонах. Порівняння статистичних даних щодо використання електронних послуг в Україні та країнах Європи демонструє, що в Україні використання електронних

¹ Стаття підготовлена у рамках реалізації міжнародного проєкту «Конкурентоспроможність Європи у новій глобальній економіці» № 101176059 – EuCompet – ERASMUS-JMO-2024-HEI-TCH-RSCH

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency. Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

Co-funded by
the European Union

Фінансується Європейським Союзом. Проте висловлені погляди та думки належать лише автору(ам) і не обов'язково відображають погляди Європейського Союзу чи Європейського виконавчого агентства з питань освіти та культури. Ні Європейський Союз, ні грантодавець не можуть нести за них відповідальність.

послуг значно відстає від європейських стандартів: лише 39,2% населення користується онлайн-сервісами, що значно нижче за рівень у ЄС (70%). Основною причиною, чому українці не використовують онлайн-послуги, є відсутність потреби (86,8%), що свідчить про недостатнє поширення інформації та досвіду. Онлайн-шопінг в Україні та Європі демонструє схожі тенденції зростання, зокрема серед молоді та в популярних категоріях товарів, таких як одяг і товари для дому. Проте частка онлайн-покупців в Україні все ще нижча, ніж у більшості європейських країн. Основними викликами та бар'єрами як для України, та і для ЄС є розрив між поколіннями, відмінності у доступі до технологій та Інтернету між бідними та заможними верствами населення, нестача спеціалістів у сфері ІКТ, різниця у доступі до цифрового навчання між сільськими та міськими районами, питання фінансування програм цифрової освіти, підтримка з боку урядів та приватного сектору.

Ключові слова: економічний розвиток, цифровізація, цифрові навички, е-послуги, онлайн-купівлі, цифрові технології, інвестиції, державна політика, цифровий розрив, технології та зайнятість, інноваційна політика, бізнес-субсидії

JEL classification: F63, F68, O33, O38, R38

The article is devoted to studying the current state of digitalization in Ukraine and conducting a comparative analysis with similar trends in European countries. To conduct a comparative analysis of the level of digital skills in Ukraine and the countries of the European Union, the following key indicators were considered: access to the Internet, use of e-services and experience of online shopping. It was determined that in Ukraine the percentage of the population with a basic level of digital skills and a level above the basic level is almost 60%, which is quite comparable to the average in the European Union and significantly exceeds the indicators of the countries of Central and Eastern Europe. The results of the study of the digital skills of Ukrainians indicate that, compared to Europe, the situation in Ukraine regarding access to the Internet and digital skills demonstrates progress, but also indicates certain challenges. Ukraine has made significant improvements in internet access, with the rate of access reaching 93.8% among the adult population in 2023, close to the EU average of around 93%. However, compared to more developed European countries, where internet access in most EU Member States exceeds 90% and in Western and Northern Europe even reaches 98%, Ukraine faces certain barriers, such as insufficient digital skills among a significant part of the population and limited access to infrastructure in some regions. A comparison of statistics on the use of e-services in Ukraine and European countries shows that in Ukraine the use of e-services lags significantly behind European standards: only 39.2% of the population uses online services, which is significantly lower than the level in the EU (70%). The main reason why Ukrainians do not use online services is the lack of need (86.8%), which indicates insufficient dissemination of information and experience. Online shopping in Ukraine and Europe shows similar growth trends, particularly among young people and in popular product categories such as clothing and home goods. However, the share of online shoppers in Ukraine is still lower than in most European countries. The main challenges and barriers for both Ukraine and the EU are the generation gap, differences in access to technology and the Internet between poor and wealthy segments of the population, the shortage of ICT specialists, the difference in access to digital learning between rural and urban areas, the issue of financing digital education programs, and support from governments and the private sector.

Keywords: economic development, digitalization, digital skills, e-services, online shopping, digital technologies, investments, public policy, digital divide, technology and employment, innovation policy, business subsidies

JEL classification: F63, F68, O33, O38, R38

Постановка проблеми. Цифрова трансформація є невід’ємною частиною стратегії Європейського Союзу, спрямованої на створення стійкої, кліматично нейтральної та замкненої економіки. Важливою складовою цього процесу є розвиток цифрових навичок і компетенцій, які є основою для успішної інтеграції в цифрове суспільство. У межах своєї цифрової програми Європейська комісія ставить перед собою амбітні цілі, зокрема підвищення рівня цифрових навичок громадян, підготовку висококваліфікованих фахівців у сфері інформаційних технологій та створення безпечної цифрової інфраструктури. Стійка цифрова трансформація є одним із п’яти пріоритетів політики Європейської комісії щодо Східного партнерства після 2020 р. Цю підтримку надають у межах європейської ініціативи EU4Digital. Її мета – розширення цифрового ринку ЄС на країни Східного партнерства та розвиток потенціалу цифрової економіки.

Огляд літератури. Підвищення конкурентної боротьби між основними світовими економічними центрами призвело до необхідності перегляду інструментів досягнення сталих переваг на ринках збуту та ресурсів. Саме реалізація інноваційних проєктів, в основі яких покладено набуття сучасних цифрових навичок в поєднанні з застосуванням новітніх технологічних рішень, дозволить вирішити питання економічного розвитку для будь-якої національної економіки в сучасному світі. В науковому середовищі останнім часом було проведено достатньо велику кількість досліджень, спрямованих на аналіз та напрацювання перспективних кроків щодо підвищення ефективності застосування методів цифрової трансформації економіки. Серед вітчизняних та західних науковців можна виділити роботи наступних авторів: Тищенко Д.С., Струтинська О.В., Кучмієва Т.С., Гринько П.Л., Бочелюк В.Й., Вдовиченко Л.Ю., Віал Г., Мартінес-Сантос Дж., Бокек-Кохен Я. [1-9]. В основному дослідження носять характер загального аналізу цифрового середовища та висувають пропозиції щодо його поліпшення та адаптації. Зокрема Струтинська О.В. вважає за необхідне зосередитися на формуванні і розвитку ключових компетентностей, зокрема цифрових, для підготовки майбутніх фахівців для майбутніх професій, і це в свою чергу повинно підтримати конкурентоспроможність економіки [2]. В цьому ж напрямку ведуть дослідження Тищенко Д.С., який пропонує архітектоніку платформи цифрової трансформації діяльності суб’єктів бізнесу [1], та Гринько П.Л., провівши аналіз індексів та рейтингів інноваційного розвитку України та виявивши необхідність негайного впровадження цифрових технологій [4]. Проблематика, яка висвітлюється в працях Кучмієвої Т.С. та Бочелюк В.Й. стосується актуального питання впливу цифрових технологій на суспільство, а саме на формування новітніх когнітивних, емоційних та соціальних процесів [3,5]. Вдовиченко Л.Ю. зосереджується в своїх висновках на результатах діджиталізації регуляторної діяльності на мікро- та макрорівнях, обґрунтовуючи необхідність зосередження на таких цілях, як доступність та зручність, покращення комунікаційних зв’язків, нульова толерантність до корупції [6]. Більш практичне значення має дослідження Віал Г., яке включає в себе рекомендації щодо впровадження сучасних цифрових інструментів і розробку бізнес-стратегій задля підвищення прибутковості бізнес-проєктів [7]. Нагальне питання

сьогодення знаходить відображення в роботі Мартінес-Сантос Дж., а саме наявність значних відмінностей в якості цифрових навичок між жінками і чоловіками. Незважаючи на зусилля Європейської комісії ця прогалина і досі залишається достатньо відчутною в ЄС [8]. Суміжна проблематика відповідності цифрових навичок фахівців запитам з боку роботодавців розглядається в дослідженні Бокек-Кохен Я., в якому автор пропонує ряд індикаторів рівня цифрової грамотності потенційних та наявних робітників, а також певні можливі інструменти підвищення цифрової обізнаності персоналу, в тому числі серед літніх працівників [9]. Наукова спільнота наразі вважає процес цифрової трансформації та інклюзивного здобуття відповідних навичок одним з найважливіших питань не тільки з точки зору економічної успішності, але й головним фактором соціальної інтеграції та адаптації в сучасному світі.

Разом з цим питання розбудови цифрової інфраструктури та підвищення цифрової освіченості саме в Україні з врахуванням останніх науково-технічних інновацій, впроваджених в ЄС, залишається не достатньо вивченим.

Важливим аспектом цифрової трансформації ЄС є співпраця із зовнішніми партнерами, зокрема з Україною, яка є важливим членом Східного партнерства. У зв'язку з цим **метою цього дослідження** є порівняльний аналіз рівня цифрових навичок в Україні та країнах ЄС, а також огляд державних програм навчання і підготовки фахівців у контексті цифровізації. Україна активно розвиває цифрову інфраструктуру та навички серед свого населення, що стає важливим чинником для подальшої інтеграції в європейське цифрове співтовариство та створення конкурентоспроможної економіки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Згідно з ціллю ЄС, до 2030 р. 80% дорослих повинні мати хоча б базові цифрові навички. Для цього люди повинні вміти виконувати хоча б одну дію в кожній з п'яти різних компетентностей: 1) інформаційні навички; 2) комунікаційні навички; 3) навички вирішення життєвих проблем; 4) навички створення цифрового контенту; 5) безпека в Інтернеті.

Як свідчить статистика, 44% громадян ЄС не мають базових цифрових навичок. У 2023 р. понад 90% людей в ЄС використовували Інтернет хоча б один раз на тиждень. Однак лише 56% мали базові або вище базові цифрові навички. Серед країн ЄС частка людей з базовими або вище базовими цифровими навичками у 2023 р. була найвищою в Нідерландах (83%) та Фінляндії (82%), за ними йдуть Ірландія (73%), Данія (70%) та Чехія (69%) (Рис. 1).

Починаючи з 2019 р., Міністерство цифрової трансформації України разом із партнерами проводить дослідження цифрової грамотності українців. Згідно результатів дослідження за період 2019-2023 рр. в Україні спостерігалось покращення цифрових навичок. Якщо в 2019 р. частка дорослого населення із рівнем цифрових навичок нижче базового була 53%, (серед людей із порушенням слуху 49,3%), то в 2023 р. показник покращився на 12,6% і склав 40,4% (серед людей із порушенням слуху 38,1%) [11].

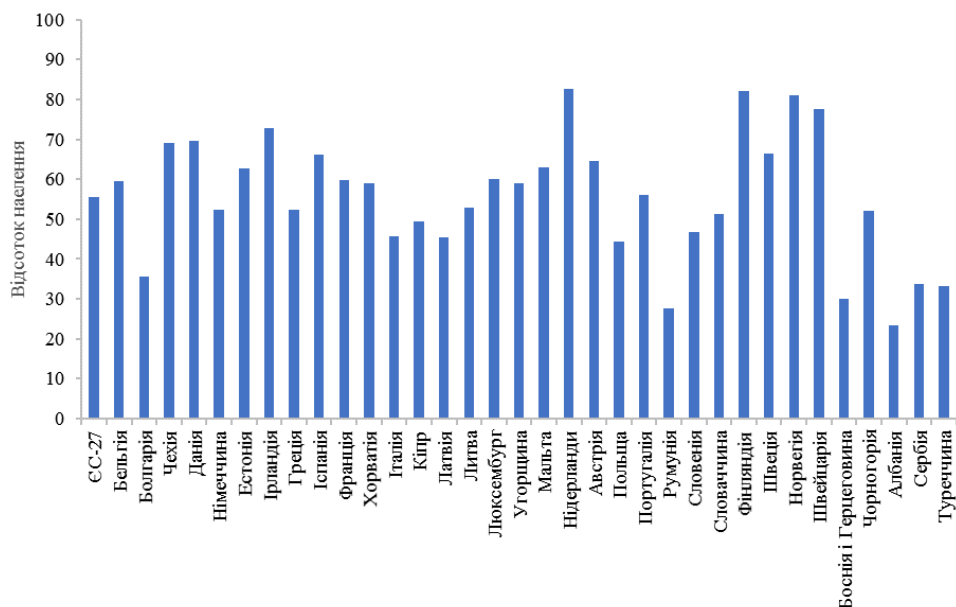

Рис. 1. Люди з базовими або вище базового рівнем цифрових навичок у країнах Європи, 2023 рік*

*Складено авторами за [10].

Таким чином, відсоток населення із базовим рівнем цифрових навичок і рівнем вище базового складає майже 60%, що цілком співставно із середнім показником по Євросоюзу і значно перевищує показники країн Центральної та Східної Європи. Рівень цифрових навичок українців продовжує зростати. Згідно з останнім дослідженням, 93% дорослого населення України у віці від 18 до 70 років загалом володіють цифровими навичками (Табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка цифрових навичок за типом серед цільових груп в Україні, 2023 р.*

Рівень цифрових навичок	Інформаційні навички, (%)	Комунікаційні навички, (%)	Навички вирішення життєвих проблем, (%)	Навички створення цифрового контенту, (%)
Серед дорослого населення				
Без навичок	9,1	8,7	13,8	39,8
Базові навички	4,8	3,4	25	19
Вище базових навичок	86,1	87,9	61,2	41,2
Серед підлітків				
Без навичок	7,2	5	5,8	11,7
Базові навички	7,2	1,7	11,4	9,7
Вище базових навичок	85,6	93,3	82,8	78,6

*Складено авторами за [11].

Дослідження цифрової грамотності українців-2023 свідчить, що вміння ефективно використовувати цифрові технології відкриває нові можливості для кар'єрного зростання та здобуття престижної роботи. Так, відповідно до останніх результатів, 85% респондентів визнали, що люди з вищим рівнем цифрових навичок мають значно більше шансів на кар'єрний успіх.

Вивчення даних вказує на те, що Україна демонструє позитивну динаміку в розвитку цифрових навичок і наближається до середнього рівня ЄС. За період 2019-2023 років частка дорослих з базовими та вищими цифровими навичками зросла на 12,6%, досягнувши 59,6%, що є наближеним до рівня в ЄС (56%). Особливо високий рівень цифрових навичок спостерігається серед підлітків, де понад 85% мають вищі базові навички. Попри це, Україна ще не досягла рівня лідерів ЄС, таких як Нідерланди та Фінляндія, і для досягнення цілі ЄС – 80% дорослих з базовими цифровими навичками до 2030 р., необхідно продовжувати зусилля в розвитку цифрової грамотності, зокрема серед старших поколінь та людей з обмеженими можливостями.

Для проведення порівняльного аналізу рівня цифрових навичок в Україні та країнах Європейського Союзу будуть розглянуті такі ключові показники: доступ до мережі Інтернет, користування е-послугами та досвід онлайн-купівлі. Це дозволить оцінити не лише рівень інтеграції цифрових технологій у різних країнах, а й виявити ключові відмінності та тенденції розвитку цифрових компетенцій.

Доступ до мережі Інтернет

Підключення до Інтернету є ключовим елементом у сприяттні трансформації європейської економіки та суспільства, і ЄС заохочує держави-члени інвестувати в свою цифрову інфраструктуру та широкопasmові мережі. Станом на 2023 р. більшість держав-членів ЄС демонструють високий рівень доступу до Інтернету на рівні домогосподарств: понад 90% домогосподарств мають доступ до мережі в більшості країн-членів. У країнах Західної та Північної Європи, таких як Нідерланди, Фінляндія та Іспанія, цей показник сягає до 98%, тоді як середній рівень по ЄС становить близько 93%. Однак деякі країни відстають за рівнем доступу до Інтернету на рівні домогосподарств, зокрема країни Південної та Східної Європи, такі як Греція, Болгарія та Португалія, де рівень підключення не перевищує 90% (Рис. 2).

Результати Дослідження цифрових навичок українців 2023 [11] свідчать, що в Україні доступ до мережі Інтернет вдома серед дорослого населення (18-70 років) зріс з 88,4% у 2019 р. до 93,8% у 2023 р., що свідчить про поступове розширення доступу до цифрових технологій. Доступ до Інтернету вдома серед людей з порушенням слуху залишався стабільно високим (понад 91%), досягнувши піку 95,7% у 2021 р., але трохи знизився до 94,3% у 2023 р., що може бути пов'язано з економічними факторами чи іншими соціальними бар'єрами.

Отже, результати дослідження демонструють, що загальний рівень доступу до Інтернету в Україні стабільно зростає, свідчачи про успішні зусилля у розширенні цифрової інфраструктури.

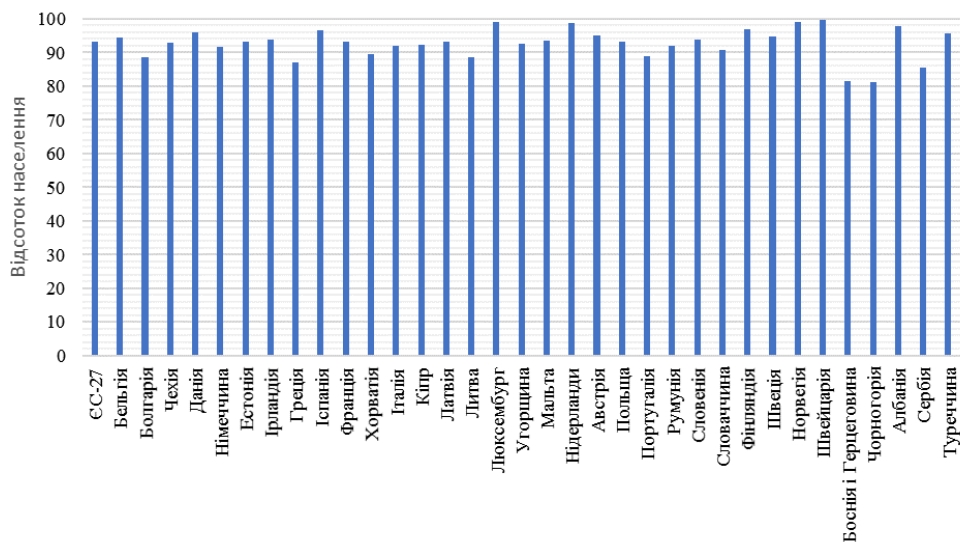

Рис. 2. Доступ домогосподарств до Інтернету в країнах Європи, 2023 р.*

*Складено авторами за [12].

Цифрова програма Європи (DIGITAL) є важливою ініціативою ЄС, спрямованою на інтеграцію передових цифрових технологій у бізнес, державне управління та повсякденне життя громадян. Ця програма підкреслює важливість забезпечення Європи потужною цифровою інфраструктурою та можливостями для підтримки конкурентоспроможності та автономії в умовах швидко змінюваного глобального ландшафту.

Віддаленим аналогом Цифрової програми Європи (DIGITAL) в Україні є Програма Дія.Освіта. Програми мають спільні елементи, оскільки обидві спрямовані на підтримку розвитку цифрових навичок та трансформацію в освіті, але вони мають різні масштаби та фокуси. Дія.Освіта є специфічною національною ініціативою України, орієнтованою на розвиток цифрових навичок та освіти всередині країни. Вона фокусується на розвитку цифрових навичок громадян та державних службовців, а також на підтримці онлайн-освіти та цифрової трансформації в системі освіти. Програма зокрема націлена на підвищення доступності освітніх послуг через цифрові платформи, а також розвиток відповідних інфраструктур та програм навчання для українців.

Серед інших ініціатив Міністерства цифрової трансформації України – розробка Рамки цифрової компетентності, створення цифрових освітніх хабів по всій Україні та запуск проекту Цифрограм [13].

Дослідження [11], проведене серед дорослого населення України (від 18 до 70 років), виявило, що лише 23,4% респондентів мали досвід користування українськими платформами для онлайн-самоосвіти за останні 12 місяців. Географічний аналіз показав, що найбільша частка користувачів припала на Центральний макрорегіон (32,1%), а найменша – на Південний (15,9%). З вікових категорій найактивніше користуються онлайн-освітніми платформами молоді люди віком від 18 до 29 років (36,7%), тоді як серед пенсіонерів та осіб старшого віку (60-70 років) лише 13,9% мають досвід таких платформ.

Серед основних причин відсутності використання українських освітніх платформ 42% респондентів вказали, що не знали про їх існування. Ще 28,3% зазначили, що їм не цікаві теми, які пропонують платформи. Крім того, значна кількість людей використовує альтернативні ресурси, такі як YouTube або блоги (14,2%).

Щодо того, наскільки важливим є навчання цифровим навичкам, у 2023 році близько 58,3% респондентів відзначили це як актуальне в тій чи іншій мірі. У розрізі регіонів найвищий інтерес до цифрової освіти спостерігається на заході та в центрі України. Варто відзначити, що 47,4% осіб з низьким рівнем цифрових навичок вважають навчання актуальним, порівняно з 76,6% осіб із вищим рівнем цифрових навичок.

Згідно з аналізом, можна зробити висновок, що в порівнянні з Європою, ситуація в Україні щодо доступу до Інтернету та цифрових навичок демонструє прогрес, але й вказує на певні виклики. Україна досягла значного покращення в доступі до Інтернету, де рівень доступу в 2023 р. досяг 93,8% серед дорослого населення, що є наближеним до середнього показника ЄС, який становить близько 93%. Зокрема, серед людей з порушеннями слуху в Україні рівень доступу до Інтернету навіть вищий, ніж серед загального населення, що свідчить про інклюзивність цифрових послуг [14].

Проте, порівняно з більш розвиненими країнами Європи, де доступ до Інтернету в більшості держав-членів ЄС перевищує 90%, а в Західній та Північній Європі навіть досягає 98%, Україна стикається з певними бар'єрами, такими як недостатній рівень цифрових навичок у значній частині населення та обмежений доступ до інфраструктури в деяких регіонах. Дослідження показало, що багато українців не використовують онлайн-освітні платформи через брак обізнаності або недостатній інтерес до запропонованих тем. Це свідчить про необхідність подальшого розвитку інформаційно-просвітницьких кампаній та доступних освітніх ресурсів, що сприятимуть розвитку цифрових навичок серед різних груп населення.

Для подальшого розвитку цифрової економіки та досягнення більшого рівня інклюзивності Україні варто врахувати європейський досвід, спрямований на подолання бар'єрів, таких як недостатні цифрові навички, висока вартість обладнання та доступу, а також географічні й соціальні обмеження. Водночас важливим є акцент на підготовці кваліфікованих кадрів у сфері ІКТ, адже саме спеціалісти цієї галузі відіграють ключову роль у реалізації цифрових перетворень, що в свою чергу може слугувати достатньо потужним імпульсом для розвитку інновацій в усіх галузях національного господарства. Це безпосередньо впливає на динаміку зміни глобального індексу лідерства та конкурентоспроможність економіки держави в цілому [15].

Варто зазначити, що частка ІКТ-спеціалістів в Україні (3,6%) залишається нижчою, ніж середній рівень у ЄС (5%). Це свідчить про необхідність активізації зусиль для підтримки і розвитку ІТ-індустрії в Україні, зокрема шляхом створення умов для утримання талантів і сприяння залученню жінок до галузі.

Успішна інтеграція з ініціативами ЄС, такими як EU4Digital, може допомогти Україні подолати ці виклики, розвивати цифрову економіку та зменшувати розрив із європейськими країнами.

Користування е-послугами

Європейська декларація цифрових прав стверджує, що «кожен повинен мати доступ до основних публічних послуг у ЄС». Людям має бути надана можливість мати доступ до широкого спектра публічних онлайн послуг. Використання вебсайтів або додатків публічних органів може бути показником онлайн-взаємодії з державними органами. В ЄС 70% респондентів зазначили, що підключалися до вебсайтів або додатків публічних органів. У Данії частка осіб, які підключалися до вебсайтів або додатків публічних органів, досягла 99%, у Нідерландах – 96%, що є найвищими показниками серед країн ЄС у 2024 р. Найнижчий рівень користувачів інтернету, які підключалися до вебсайтів або додатків публічних органів, спостерігався в Румунії – 25%. (Рис. 3).

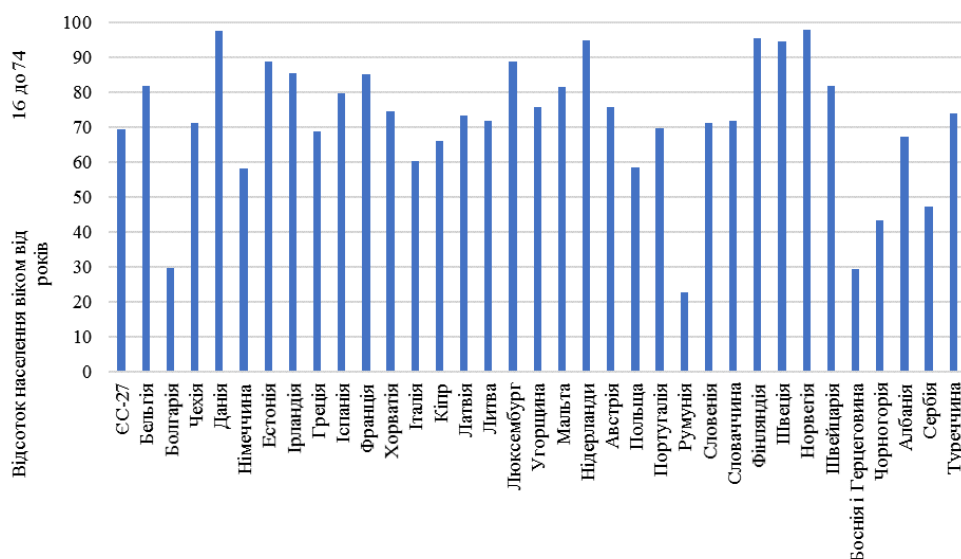

Рис. 3. Використання вебсайтів або додатків державних установ за 2023 р. країнах Європи*

*Складено авторами за [16].

В Україні онлайн-послуги, що надаються державними та місцевими органами влади, стають важливим інструментом для забезпечення доступу до публічних сервісів, особливо в умовах інтенсивних міграційних процесів як всередині країни, так і за її межами. Протягом останніх років спостерігається зростання кількості користувачів електронних послуг серед дорослого населення (18-70 років). Частота використання онлайн-сервісів збільшується, зокрема серед молодших вікових груп, що свідчить про активнішу участь молоді в процесі отримання публічних послуг через інтернет. Очевидно, що ці сервіси частіше використовуються тими, хто має базовий або вищий рівень

цифрових навичок. Але, у порівнянні з європейськими країнами, відсоток населення, які користуються е-послугами, залишається вкрай малим 39,2%.

Результати дослідження [11] показують, що серед різних вікових груп досвід користування онлайн-послугами упродовж останніх 12 місяців варіюється. Найбільше користувачів онлайн-сервісами спостерігається серед молодих людей віком 18-29 років, де 48,6% мають такий досвід. Це число зменшується у старших вікових категоріях: серед осіб 30-39 років – 44,7%, 40-49 років – 39,6%, 50-59 років – 32,9%, а серед людей віком 60-70 років лише 26,3% мають досвід користування онлайн-послугами. Ці дані вказують на тенденцію зниження активності використання онлайн-сервісів із збільшенням віку. Найбільше користувачів серед опитаних знаходиться на Сході України, де 46,3% зазначили, що мають досвід використання онлайн-сервісів. У північному регіоні цей показник становить 38,8%, тоді як на заході країни користувачів онлайн-послуг менше – 37,7%. У Центральному регіоні цей показник досягає 36,3%, а на Півдні України найменший відсоток користувачів – 34,7%. Основний висновок з аналізу причин, чому респонденти не користувалися онлайн-послугами протягом останніх 12 місяців, полягає в тому, що більшість (86,8%) не відчувала потреби в таких послугах. Інші причини, такі як невідомість про можливості онлайн-сервісів, складність процедур або страх перед невідомими ризиками, зустрічались набагато рідше (Табл. 2).

Таблиця 2

Причини не користування онлайн послугами впродовж останніх 12 місяців в Україні, 2023 р.*

N = 1144, можливо декілька варіантів відповіді	
Причини	%
Не було потреби	86.8%
Не знав про таку можливість	10.5%
Не знаю як можна скористатися послугою онлайн	1.2%
Не розумію як це функціонує	1.9%
Складна процедура для мене	2.4%
Не впевнений у надійності онлайн ресурсів (страх розголошення особистих даних)	1.8%
Не можу проконтролювати хід надання послуги (відслідкувати, коли і як буде надана послуга)	0.3%
Потрібні мені послуги не доступні онлайн	1.2%
Не маю доступу до Інтернет	0.5%
Інше	0.2%
Важко відповісти	2.0%

*Складено авторами за [11].

Порівняння статистичних даних щодо використання електронних послуг в Україні та країнах Європи демонструє, що в Україні використання електронних послуг значно відстає від європейських стандартів: лише 39,2% населення користується онлайн-сервісами, що значно нижче за рівень у

ЄС (70%). Попри це, молодь та особи з базовими та вищими цифровими навичками активно користуються е-послугами, зокрема в умовах міграційних процесів. Основною причиною, чому українці не використовують онлайн-послуги, є відсутність потреби (86,8%), що свідчить про недостатнє поширення інформації та досвіду.

У той же час, у Європі спостерігається високий рівень користування державними онлайн-послугами, зокрема в Данії та Нідерландах, де цей показник досягає 99-96%. Різниця у рівні користування онлайн-сервісами в Україні та Європі вказує на необхідність розвитку цифрової інфраструктури, підвищення рівня цифрових навичок та більш активну інформативну роботу для стимулювання використання е-послуг.

Досвід онлайн-купівлі

Купівля онлайн має кілька переваг: зручність перегляду товарів із дому, можливість доступу до магазинів, які працюють 24/7, ширший вибір товарів і послуг, а також простіше порівняння цін. Тому не дивно, що за останні кілька років онлайн-шопінг став дуже популярним. У 2023 р. 75% жителів ЄС повідомили, що купували або замовляли товари чи послуги онлайн, що є зростанням порівняно з 57% у 2013 р. У 2023 р. частка інтернет-користувачів, які придбали товари чи послуги через інтернет за останні 12 місяців, коливалася від 54% у Болгарії та 55% у Румунії до 93% у Нідерландах та Ірландії (Рис. 4).

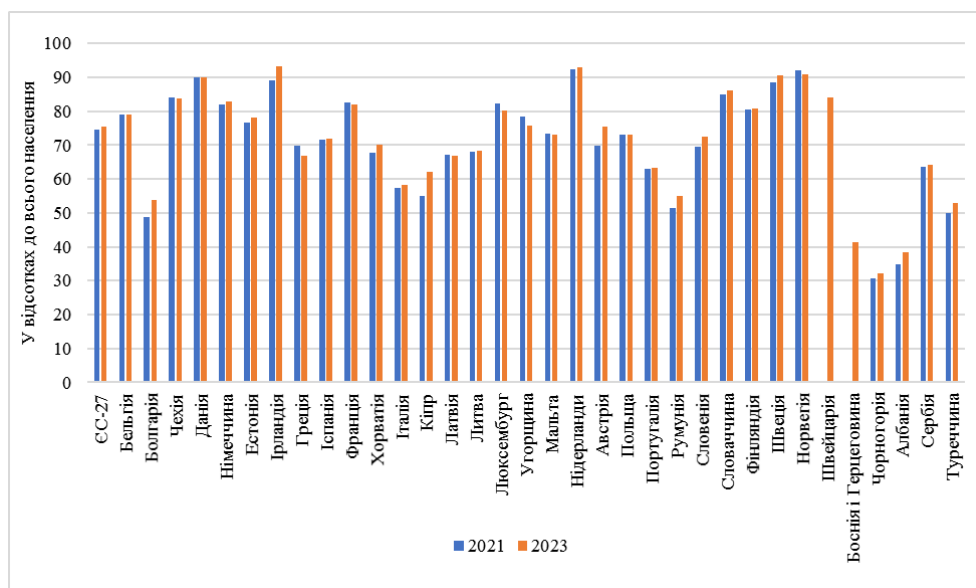

Рис. 4. Відсоток людей, які купували або замовляли товари онлайн, у країнах Європи, 2021 р. та 2023 р.*

*Складено авторами за [17].

Ці дані свідчать про стійке зростання довіри споживачів до онлайн-покупок та адаптацію цифрових технологій у сфері роздрібної торгівлі.

Особливо високий рівень використання електронної комерції в Нідерландах та Ірландії вказує на розвинену цифрову інфраструктуру та зручні платіжні системи. Водночас у країнах із нижчим показником онлайн-шопінгу, потенціал для подальшого розвитку електронної торгівлі залишається значним.

Електронна комерція була найпопулярнішою серед молоді віком 16-24 роки (82%) порівняно з людьми віком 25-64 роки (78%). Тим часом понад половина (52%) людей віком 65-74 роки також здійснювали покупки онлайн у 2023 р. Одяг виявився найпопулярнішою категорією покупок онлайн. У 2023 р. серед європейців, які купували онлайн за останні три місяці, 70% замовляли одяг, взуття або аксесуари (Табл. 3).

Таблиця 3

Товари, які люди купували онлайн за останні 12 місяців в країнах Європи, 2023 р.*

Можливо декілька варіантів відповіді	
Одяг, взуття або аксесуари	70%
Замовлення квитків на різні заходи (кіно, концерти, театри тощо)	36%
Фільми та музика	35%
Замовлення житла	33%
Замовлення квитків на транспорт	33%
Доставка їжі з ресторанів	30%
Косметика	28%

*Складено авторами за [18].

Щодо покупок одягу, взуття та аксесуарів, найвищу частку онлайн-покупців, які замовляли ці товари, зафіксовано на Кіпрі (82%), за ним ідуть Румунія (80%) та Болгарія (78%). Натомість найменші показники зафіксовано серед онлайн-покупців у Латвії (56%), Естонії (57%) та Фінляндії (58%) [18].

В Україні протягом 2019-2023 рр. також зросла частка населення, яка здійснює покупки онлайн. У 2019 р. 48,4% дорослих українців мали досвід онлайн покупки, тоді як у 2021 р. цей показник зріс до 66,2%, а у 2023 р. до 62,4%. Це свідчить про загальний тренд зростання популярності електронної комерції серед українців. Найпомітніше зростання відбулося серед підлітків віком 10-17 років. Віковий фактор значно впливає на онлайн-шопінг: найвища активність спостерігається серед молоді віком 18-29 років, тоді як з кожною наступною віковою групою частка інтернет-покупців зменшується. Натомість стать не має значного впливу на тенденції в електронній комерції. Досвід онлайн-покупок очікувано залежить від рівня цифрових навичок та фінансового становища. Люди з високим рівнем цифрової грамотності та більшими доходами частіше здійснюють покупки через інтернет. Особливо високий рівень онлайн купівель серед осіб з більш високими цифровими навичками: 86,7% тих, хто має «вищий за базовий» рівень цифрових навичок, мали досвід онлайн купівлі. Є певні макрорегіональні відмінності у досвіді онлайн покупок. Західний регіон має найвищий відсоток осіб з досвідом онлайн купівлі (64,6%), що свідчить про більш розвинену інфраструктуру та

високий рівень цифрових навичок в цьому регіоні. В інших регіонах, таких як Центр (56,9%) і Південь (56,7%), рівень досвіду онлайн купівлі дещо нижчий, але все ще досить високий [11].

Різниця в рівні онлайн-шопінгу між регіонами України може пояснюватися як доступністю інтернет-інфраструктури, так і рівнем цифрової грамотності населення. Популярність електронної комерції серед молоді свідчить про зміну споживчих звичок і активне використання цифрових технологій у повсякденному житті. Водночас зростання частки онлайн-покупців серед різних вікових груп вказує на поступову адаптацію старшого покоління до цифрової економіки.

Найбільш популярними товарами для онлайн купівлі залишаються товари для дому та одяг, що відповідає загальним трендам споживання (Табл. 4)

Таблиця 4

Товари, які люди купували онлайн за останні 12 місяців в Україні, 2023 р.*

N = 1252, можливо декілька варіантів відповіді	
Тип товару	
Товари для дому	58%
Одяг, в тому числі спортивний	57%
Регулярні платежі (поповнення мобільного, Інтернет, комунальні тощо)	37%
Ліки	30%
Електронна техніка та прилади	23%
Продукти харчування	20%
Замовлення квитків на транспорт	18%
Комп'ютерна техніка	15%
Фільми та музика	10%
Замовлення квитків на різні заходи (кіно, концерти, театри тощо)	10%
Військове спорядження, гарнітура тощо	9%
Матеріали для онлайн навчання	8%
Ігри, програмне забезпечення	7%
Газети, журнали, книги	6%
Замовлення житла	4%
Інше	4%

*Складено авторами за [11].

Водночас значний зріст у кількості покупок ліків (з 9,7% у 2019 до 30,1% у 2023) свідчить про зміну споживчих звичок, ймовірно, через пандемію та нові можливості для покупок ліків онлайн. Зростання популярності онлайн покупок для продуктів харчування, електроніки та регулярних платежів також відображає розвиток цієї сфери. Ще один цікавий тренд – важливість бренду. При купівлі товарів онлайн більшість споживачів (78,4%) завжди звертають увагу на виробника товару або послуги. Це свідчить про високу значущість брендівих товарів та довіри до певних виробників в онлайн середовищі.

Таким чином, онлайн-шопінг в Україні та Європі демонструє схожі тенденції зростання, зокрема серед молоді та в популярних категоріях товарів,

таких як одяг і товари для дому. Проте частка онлайн-покупців в Україні все ще нижча, ніж у більшості європейських країн, де онлайн-шопінг став більш поширеним. В Україні відзначається також зростання популярності покупок ліків і продуктів харчування, що відображає зміни в споживчих звичках, ймовірно, під впливом пандемії та нових можливостей для покупки цих товарів онлайн. І в Україні і в Європі рівень цифрових навичок відіграє важливу роль у популярності онлайн-шопінгу. Люди з високим рівнем цифрової грамотності і більш високим доходом здійснюють покупки онлайн частіше. Це свідчить про необхідність підвищення рівня цифрових навичок серед населення, що може сприяти подальшому зростанню онлайн-купівель. Також важливими факторами є вікові відмінності, регіональні різниці та вплив брендів на покупців. Для подальшого розвитку онлайн-торгівлі в Україні необхідно покращити цифрову інфраструктуру та навички.

Висновки. Проведений аналіз цифрових навичок в Україні та країнах ЄС показав наявність як спільних рис, так і значних відмінностей. Україна демонструє прогрес у сфері доступу до Інтернету та популяризації онлайн-послуг, однак існує потреба у вдосконаленні та розширенні досвіду онлайн-купівлі серед населення. Країни ЄС, своєю чергою, мають вищий загальний рівень цифрових навичок, що зумовлено довготривалими інвестиціями в інфраструктуру та освіту у цій сфері.

Обидві сторони стикаються зі спільними викликами, такими як цифрова нерівність та брак фахівців, що робить співпрацю у цій сфері особливо важливою. Основними викликами та бар'єрами є розрив між поколіннями, відмінності у доступі до технологій та Інтернету між бідними та заможними верствами населення, нестача спеціалістів у сфері ІКТ, різниця у доступі до цифрового навчання між сільськими та міськими районами, питання фінансування програм цифрової освіти як в ЄС, так і в Україні, підтримка з боку урядів та приватного сектору.

Зусилля, спрямовані на підвищення цифрової грамотності, є критично важливими для забезпечення сталого розвитку та інтеграції України у цифровий простір Європи.

Список використаних джерел

1. Тищенко Д. С. Цифрова трансформація як драйвер розвитку економіки. Цифрова економіка та економічна безпека. 2023. Випуск 4(04). С. 38-45. <https://doi.org/10.32782/dees.4-7>
2. Струтинська О. В. Цифрові навички і цифрова компетентність: зарубіжний досвід країн ЄС і перспективи для України. Фізико-математична освіта. 2020. Випуск 3(25). Частина 1. С. 94-102. <https://doi.org/10.31110/2413-1571-2020-025-3-015>
3. Кучміюва Т. С. Вплив цифрових технологій на сучасне суспільство: трансформаційні аспекти. Modern Economics. 2023. № 41. С. 67-72. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V41\(2023\)-10](https://doi.org/10.31521/modecon.V41(2023)-10)
4. Гринько П. Л. Цифрова трансформація бізнесу в умовах розвитку інноваційних процесів в Україні. Бизнес Информ. 2020. № 3(506). С. 53-58. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-3-53-58>

5. Бочелюк В. Й. Діджиталізація як фактор формування когнітивної сфери. Вісник ХНПУ імені Г.С. Сковороди. 2020. № 62. С. 81-107. <https://doi.org/10.34142/23129387.2020.62.05>

6. Вдовиченко Л.Ю. Діджиталізація регуляторної діяльності в Україні у повоєнний період. Економічні горизонти. 2023. № 2(24). С. 21-29. [https://doi.org/10.31499/2616-5236.2\(24\).2023.281165](https://doi.org/10.31499/2616-5236.2(24).2023.281165)

7. Vial G. Understanding digital transformation: A review and a research agenda. *Managing digital transformation*. 2021. Issue 1. PP. 13-66. <https://doi.org/10.4324/9781003008637>

8. Martínez-Cantos J. L. Digital skills gaps: A pending subject for gender digital inclusion in the European Union. *European Journal of Communication*. 2017. Vol. 32. Issue 5. PP. 419-438. <https://doi.org/10.1177/0267323117718464>

9. Bokek-Cohen Y. Conceptualizing employees' digital skills as signals delivered to employers», *International Journal of Organization Theory & Behavior*. 2018. Vol. 21 No. 1. PP. 17-27. <https://doi.org/10.1108/IJOTB-03-2018-003>

10. Eurostat. Individuals' level of digital skills (from 2021 onwards), 2024. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ISOC_SK_DSKL_I21_custom_5364012/bookmark/table?lang=en&bookmarkId=adbd5d79-e7d6-48be-9e5a-fe687d156d16

11. Міністерство цифрової трансформації України. Дослідження цифрової грамотності в Україні, 2023. URL: https://osvita.dia.gov.ua/uploads/1/8800-ua_cifrova_gramotnist_naselenna_ukraini_2023.pdf

12. Eurostat. Households – level of internet access, 2024. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/isoc_ci_in_h/default/table?lang=en

13. Alisa Mahdich, Oleksandr Zadoia. Digital transformation policies to develop an effective ecosystem: the case of Ukraine. *European vector of economic development*. 2023. №2 (35). С.72-83. <https://doi.org/10.32342/2074-5362-2023-2-35-6>

14. Задоя О.А. Інструменти та напрями реалізації стратегії інклюзивного розвитку в Україні. Академічний огляд. 2019. №2(51). С. 5-12. <https://doi.org/10.32342/2074-5354-2019-2-51-1>

15. Kholod B., Zadoia A., Zadoia O. Polycentrism of the modern world: a methodology for discovering world leaders. *Naukovyi Visnyk Natsionalnoho Hirnychoho Universytetu*, 2020, № 3, pp.171-176. <https://doi.org/10.33271/nvngu/2020-3/171>

16. Eurostat. E-government activities of individuals via websites, 2024. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/isoc_ciegi_ac/default/table?lang=en

17. Eurostat. Internet purchases by individuals (2020 onwards), 2024. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/isoc_ec_ib20/default/table?lang=en

18. Eurostat. Digitalisation in Europe – 2024 edition, 2024. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/interactive-publications/digitalisation-2024#digital-transformation>

Reference

1. Tishchenko D. S. (2023). *Tsyfrova transformatsiya yak drayver rozvytku ekonomiky* [Digital transformation as a driver of economic development]. *Tsyfrova ekonomika ta ekonomichna bezpeka* [Digital economy and economic security]. Issue 4(04). PP. 38-45. <https://doi.org/10.32782/dees.4-7> (Accessed 3 January 2025) (In Ukrainian).
2. Strutynska O. V. (2020). *Tsyfrovi navychky i tsyfrova kompetentnist': zarubizhnyy dosvid krayin ES i perspektyvy dlya Ukrayiny* [Digital skills and digital competence: foreign experience of EU countries and prospects for Ukraine]. *Fiziko-matematychna osvita* [Physical and mathematical education]. Issue 3(25). Part 1. PP. 94-102. <https://doi.org/10.31110/2413-1571-2020-025-3-015> (Accessed 3 January 2025) (In Ukrainian).
3. Kuchmiyova T. S. (2023). *Vplyv tsyfrovyykh tekhnolohiy na suchasne suspilstvo: transformatsiyni aspekty* [The impact of digital technologies on modern society: transformational aspects]. *Modern Economics*. No. 41. PP. 67-72. [https://doi.org/10.31521/modecon.V41\(2023\)-10](https://doi.org/10.31521/modecon.V41(2023)-10) (Accessed 3 January 2025) (In Ukrainian).
4. Grinko P. L. (2020). *Tsyfrova transformatsiya biznesu v umovakh rozvytku innovatsiynykh protsesiv v Ukrayini* [Digital business transformation in the context of the development of innovative processes in Ukraine]. *Biznes Inform* [Business Inform]. No. 3(506). PP. 53-58. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-3-53-58> (Accessed 3 January 2025) (In Ukrainian).
5. Bocheliuk V. Y. (2020). *Didzhytalizatsiya yak faktor formuvannya kohnityvnoyi sfery* [Digitalization as a factor in the formation of the cognitive sphere]. *Visnyk KHNPU imeni H.S. Skovorody* [Bulletin of the KhNPU named after G.S. Skovoroda]. No. 62. PP. 81-107. <https://doi.org/10.34142/23129387.2020.62.05> (Accessed 3 January 2025) (In Ukrainian).
6. Vdovichenko L.Yu. (2023). *Didzhytalizatsiya rehulyatornoyi diyal'nosti v Ukrayini u povoyennyi period* [Digitalization of regulatory activities in Ukraine in the post-war period]. *Ekonomichni horyzonty* [Economic Horizons]. No. 2(24). PP. 21-29. [https://doi.org/10.31499/2616-5236.2\(24\).2023.281165](https://doi.org/10.31499/2616-5236.2(24).2023.281165) (Accessed 3 January 2025) (In Ukrainian).
7. Vial G. (2021). Understanding digital transformation: A review and a research agenda. *Managing digital transformation*. Issue 1. PP. 13-66. <https://doi.org/10.4324/9781003008637> (Accessed 3 January 2025) (In English).
8. Martínez-Cantos J. L. (2017). Digital skills gaps: A pending subject for gender digital inclusion in the European Union. *European Journal of Communication*. Vol. 32. Issue 5. PP. 419-438. <https://doi.org/10.1177/0267323117718464> (Accessed 6 January 2025) (In English).
9. Bokek-Cohen Y. (2018). Conceptualizing employees' digital skills as signals delivered to employers", *International Journal of Organization Theory & Behavior*. Vol. 21 No. 1. PP. 17-27. <https://doi.org/10.1108/IJOTB-03-2018-003> (Accessed 6 January 2025) (In English).
10. Eurostat (2024). Individuals' level of digital skills (from 2021 onwards). URL: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ISOC_SK_DSKL_I21_custom_5364012/bookmark/table?lang=en&bookmarkId=adb5d79-e7d6-48be-9e5a-fe687d156d16 (Accessed 6 January 2025) (In English).
11. *Ministerstvo tsyfrovoyi transformatsiyi Ukrayiny* [Ministry of Digital Transformation of Ukraine] (2023). *Doslidzhennya tsyfrovoyi hramotnosti v*

Ukrayini [igital Literacy Research in Ukraine]. URL: https://osvita.diia.gov.ua/uploads/1/8800-ua_cifrova_gramotnist_naseenna_ukraini_2023.pdf (Accessed 8 January 2025) (In Ukrainian).

12. Eurostat (2024). Households – level of internet access. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/isoc_ci_in_h/default/table?lang=en (Accessed 5 January 2025) (In English).

13. Alisa Mahdich, Oleksandr Zadoia (2023). Digital transformation policies to develop an effective ecosystem: the case of Ukraine. *European vector of economic development*, no. 2 (35), pp.72-83. URL: <https://doi.org/10.32342/2074-5362-2023-2-35-6> (Accessed 8 January 2025) (In English).

14. Zadoia O.A. (2019). *Instrumenty ta napryamy realizatsiyi stratehiyi inklyuzyivnoho rozvytku v Ukrayini* [Tools and directions for the implementation of an inclusive development strategy in Ukraine]. *Akademichnyy ohlyad* [Academic review], no. 2(51), pp. 5-12. URL: <https://doi.org/10.32342/2074-5354-2019-2-51-1> (Accessed 8 January 2025) (In Ukrainian).

15. Kholod B., Zadoia A., Zadoia O. (2020). Polycentrism of the modern world: a methodology for discovering world leaders. *Naukovyi Visnyk Natsionalnoho Hirnychoho Universytetu*, no. 3, pp.171-176. URL: <https://doi.org/10.33271/nvngu/2020-3/171> (Accessed 9 January 2025) (In Ukrainian).

16. Eurostat (2024). E-government activities of individuals via websites. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/isoc_ciegi_ac/default/table?lang=en (Accessed 6 January 2025) (In English).

17. Eurostat (2024). Internet purchases by individuals (2020 onwards). URL: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/isoc_ec_ib20/default/table?lang=en (Accessed 11 January 2025) (In English).

18. Eurostat (2024). Digitalisation in Europe – 2024 edition. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/interactive-publications/digitalisation-2024#digital-transformation> (Accessed 11 January 2025) (In English).

DIGITAL SKILLS AND COMPETENCES IN UKRAINE AND EUROPE: CHALLENGES AND PROSPECTS

Alisa S. Mahdich, Alfred Nobel University, Dnipro (Ukraine).

E-mail: engprog@duan.edu.ua

Oleksandr A. Zadoia, Alfred Nobel University, Dnipro (Ukraine).

E-mail: o.zadoia@duan.edu.ua

<https://doi.org/10.32342/3041-2153-2025-1-38-5>

Keywords: *economic development, digitalization, digital skills, e-services, online shopping, digital technologies, investments, public policy, digital divide, technology and employment, innovation policy, business subsidies*

JEL classification: *F63, F68, O33, O38, R38*

The article is devoted to studying the current state of digitalization in Ukraine and conducting a comparative analysis with similar trends in European countries. To conduct a comparative analysis of the level of digital skills in Ukraine and the countries of the European

Union, the following key indicators were considered: access to the Internet, use of e-services and experience of online shopping. It was determined that in Ukraine the percentage of the population with a basic level of digital skills and a level above the basic level is almost 60%, which is quite comparable to the average in the European Union and significantly exceeds the indicators of the countries of Central and Eastern Europe. The results of the study of the digital skills of Ukrainians indicate that, compared to Europe, the situation in Ukraine regarding access to the Internet and digital skills demonstrates progress, but also indicates certain challenges. Ukraine has made significant improvements in internet access, with the rate of access reaching 93.8% among the adult population in 2023, close to the EU average of around 93%. However, compared to more developed European countries, where internet access in most EU Member States exceeds 90% and in Western and Northern Europe even reaches 98%, Ukraine faces certain barriers, such as insufficient digital skills among a significant part of the population and limited access to infrastructure in some regions. A comparison of statistics on the use of e-services in Ukraine and European countries shows that in Ukraine the use of e-services lags significantly behind European standards: only 39.2% of the population uses online services, which is significantly lower than the level in the EU (70%). The main reason why Ukrainians do not use online services is the lack of need (86.8%), which indicates insufficient dissemination of information and experience. Online shopping in Ukraine and Europe shows similar growth trends, particularly among young people and in popular product categories such as clothing and home goods. However, the share of online shoppers in Ukraine is still lower than in most European countries. The main challenges and barriers for both Ukraine and the EU are the generation gap, differences in access to technology and the Internet between poor and wealthy segments of the population, the shortage of ICT specialists, the difference in access to digital learning between rural and urban areas, the issue of financing digital education programs, and support from governments and the private sector.

Дата надходження до редакції / Submitted: 18.12.2024

Дата прийняття до публікації / Accepted: 14.03.2025

Дата публікації / Published: 02.06.2025